

Östtimor och FN nu

Östtimors situation behandlades i FN:s säkerhetsråd den 23 januari. Det gällde generalsekreterarens lägesrapport grundad på UNOTIL:s rapport för tiden från den 18 augusti 2005 till den 18 januari i år med planeringen fram till avslutningen den 20 maj. Samtidigt överlämnade president Xanana Gusmão Mottagnings-, sannings- och försoningskommissionens (CAVR) slutrapport till generalsekreteraren.

FN har varit i Östtimor sedan september 1999, när INTERFET, International Force for East Timor, lett av Australien sändes till territoriet för att sätta stopp för det proindonesiska våld, som uppstod efter att folkomröstningsresultatet tillkännagetts. Sedan kallades uppdraget UNTAET, United Nations Transitional Administration in East Timor, under 1999-2002 och UNMISSET, United Nations Mission of Support in East Timor, under 2002-2005. Sedan den 20 maj 2005, benämns uppdraget UNOTIL, United Nations Office in Timor-Leste. FN hade först en stor militär styrka som sedan blivit allt mindre med allt större andel civila. UNOTIL består av 45 civila, 60 militära rådgivare och 16 civilpolisier. UNOTIL:s mandat går ut den 20 maj 2006, 4 år efter självständigheten.

Östtimor vill ha FN kvar

Av olika skäl vill Östtimor självt att FN:s närvaro ska fortsätta efter den 20 maj och helst med en större styrka. Ett beslut ska fattas av säkerhetsrådet. Men olika länder har haft olika inställningar redan till UNOTIL.

Rapporten för UNOTIL presenterades av FN:s generalsekreterares representant i Östtimor, japanen Sukehiro Hasegawa.

Han framhöll att "stora framsteg i fredsbyggandet" gjorts, men att freden fortfarande förblivit "bräcklig" i ett land som vann självständighet så sent som 2002. Och sade: "Den nationella kapaciteten på mycket tekniska områden som rättsskipning och finanser förblev ytterst svag. Det hade blivit uppenbart att stöd av utländska rådgivare, särskilt inom dessa två områden, kommer att behövas några år."

Vid en särskild presentation av rapporten sade Hasegawa: "En delegation för att fastställa behoven inför valen, som arbetade i november 2005, drog slutsatsen att för att valen skulle bli fria och rättvisa behöver Östtimor internationell hjälp och en stark politisk närvaro."

Han sade också att rådet noga borde beakta ett brev från Östtimors premiärminister, som ber om fortsatt internationell hjälp efter den 20 maj. Brevet ber om upprättandet av ett särskilt politiskt kontor i Östtimor.

UNOTIL:s plan för avslutning av uppdraget innebär en övergång till ett förhoppningsvis hållbart utvecklingsramverk bland annat med en UNDP-koordinator placerad i Östtimor.

Brev från Mari Alkatiri

Både Östtimors premiärminister Mari Alkatiri och president Xanana Gusmão deltog i mötet. I ett brev till Kofi Annan före mötet hade Alkatiri skrivit att han bad FN att överväga upprättandet av ett "särskilt politiskt kontor" ("Special Political Office") i Östtimor med uppdragen:

1. Hjälp att genomföra val genom att ge regeringen tekniskt och logistiskt stöd.

2. Civila rådgivare ... kritiska områden som har kvarstående behov av säker och stadigvarande hjälp, nämligen rätts- och finanssektorerna.

3. Östtimor behöver fortfarande hjälp med utbildning av polisier. Även om detta fås genom bilaterala arrangemang, så är det viktigt att behålla FN:s deltagande i utbildningsprogrammet. Också för att med tanke på de kommande valen 2007 och behovet att säkra en utvidgad dialog och samarbete mellan östtimoresiska och indonesiska säkerhetsenheter för att förebygga spänningar och konflikter längs gränsen. Vi tror att stationering av omkring 15 till 20 'militära förbindelsepersoner' som en del av det 'särskilda politiska kontoret' skulle vara av yttersta vikt."

Gusmão sade ungefär samma sak i sitt tal inför säkerhetsrådet.

Fortsatt stöd

Ländernas representanter i säkerhetsrådet var alla, i sina tal, överens om fortsatt stöd till Östtimor. Hållningen till ett särskilt kontor varierade dock.

Indonesiens uttalande var intetsägande, vilket inte kan överraska.

Australien, som bidrar med personal till UNOTIL, uttryckte att det kommer att ge fortsatt mycket omfattande stöd, men sade inget om ett fortsatt FN-mandat.

USA:s uttalande innehöll heller ingenting om ett nytt mandat, men väl en kommentar om att man väntar på generalsekreterarens kommentarer till CAVR:s slutrapport.

Portugal menar att det internationella samfundet fortsatt kommer att vara engagerat i Östtimor efter den 20 maj, men föreslår inte uttryckligen ett nytt mandat.

Österrike, som just nu är EU:s ordförandeland, uttalade sig å hela EU:s vägnar, när dess representant sade att en liten, tidsbegränsad politisk FN-närvaro efter den 20 maj 2006 skulle vara till nytta.

Till nytta i förberedelserna för och genomförandet av president- och parlamentsvalen, som är planerade till maj 2007 och för att stödja en hållbar ekonomisk utveckling.

Beträffande kommissionen för sanning och vänskap

upprättad av Indonesiens och Östtimors regeringar i november 2004, sade EU att det är fortsatt djupt bekymrat över föreskrifterna om amnesti i dess statuter och hävdar kraftfullt att de två regeringarna bör se över dessa. Att angripa straffrihet genom att ställa de för allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna skyldiga inför rätta är av avgörande betydelse för den långsiktiga utvecklingen av Östtimor, som en del av en process som också söker fred och försoning lika väl som förstärkning av laglydnaden.

Danmark ställde sig bakom EU-uttalandet och uttryckte förhoppningen att CAVR:s slutrapport snart skulle offentliggöras för att hjälpa det timoresiska folket att få klarhet om sitt förgångna.

Storbritannien uttalade sig lite försiktigare: "Det kan finnas skäl för att upprätta en liten FN-närvaro i landet som efterträdare till UNOTIL."

Frankrike uttalade sig klarare för ett nytt mandat och bad generalsekreteraren att komma med ett förslag i

nästa rapport.

Kina sade att ett särskilt politiskt kontor skulle hjälpa till att göra valen framgångsrika och ville att säkerhetsrådet skulle besluta om lämpliga åtgärder.

Brasilien delade Portugals uppfattning, medan Tanzania uttalade sig för ett politiskt kontor.

Sverige är inte med i säkerhetsrådet under den nuvarande perioden.

Östtimorkommittén är av uppfattningen att Sverige ska verka för största möjliga FN-närvaro i Östtimor även efter den 20 maj 2006, också ett politiskt kontor utöver de olika FN-organens kontor. Det skulle ge stödet nödvändig tyngd och kunna balansera Världsbankens inflytande på utvecklingshjälpen. Den timoresiska statsapparaten är ju, vilket är naturligt, svag i många avseenden.

Tommy Pollák

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.